

NORA

Nederlandse Overheid Referentie Architectuur

Rapport enquête NORA Familie 2016

Publieksversie

Vragenlijst opgesteld door NORA Beheer
onderzoek uitgevoerd door KennisSpiegel (ICTU)
onderzoekperiode januari - februari 2016

publicatie 11-3-2016

Vanuit NORA Beheer:
Eric Brouwer
Marieke Vos

Vanuit KennisSpiegel:
Catharina Kolar

Bijlagen: Bijlage 1 Vragenlijst

Inhoud

Onderzoek en respondenten	3
Resultaten onderzoek	4
Indeling in Domeinen.....	4
Ontsluiting en toegankelijkheid architectuurafspraken.....	5
Wijzigingen 2016	5
Gebruik van architectuurafspraken als sturingsmiddel	6
Borging toepassing van architectuurafspraken in projecten	7
Gebruikte elementen	8
Kennismodel.....	9
(Door-)Ontwikkeling architectuurafspraken	10
Geplande doorontwikkeling 2016	10
Rol van NORA in (door-) ontwikkeling	11
Relevantie NORA-architectuuronderdelen voor de architecturen	12
Overerving NORA-architectuurelementen	14
Ondersteuning vanuit NORA	14
Interesse in overerving	14
Interesse overerving specifieke onderdelen	15
Wensen voor ondersteuning	16

Onderzoek en respondenten

Ook in 2016 probeert NORA de familie van architecturen te verbinden en te ondersteunen, zodat we samenhangende en hoogwaardige architectuur (door-)ontwikkelen voor de diverse vormen van publieke dienstverlening. Daarvoor is het belangrijk om eerst te weten wat de familie gebruikt, wat de wensen voor het komende jaar zijn voor bijvoorbeeld overerving en welke ondersteuning men hoopt te krijgen. Om antwoord te krijgen op deze vragen heeft NORA besloten een onderzoek uit te voeren onder haar familie.

Op 14 januari 2016 hebben twintig architecturen van de NORA familie een email ontvangen met het verzoek om namens de eigen architectuur een online vragenlijst in te vullen. Slechts één architectuur is niet in de gelegenheid geweest om de vragenlijst in te vullen, een opkomst van 95%.

De 19 respondenten die hebben meegewerkt hebben de vragenlijst ingevuld namens de onderstaande architecturen. Het gaat om architecturen bij vier bestuurlijke dochters, elf domeinen en vier ketens. De respondenten bij de diverse architecturen noemden zich voornamelijk architect (12) of informatiemanager (3), aangevuld met beleidsfuncties, portfoliomanagement, managers en het CIO-Office.

Tabel 1 Respondenten: architectuur en functie

Architectuur	Functie respondent
AORTA	Senior IT Architect Beheerorganisatie
Architectuur Vreemdelingenketen	Enterprise Architect Keten
CORA	Informatiemanager
EAR	Senior adviseur architectuur + senior beleidsmedewerker
GEMMA	Product port folio manager
HORA	Informatiemanager CIO Office
LIDA	Architect
MARTHE	Enterprise Architect
PETRA	ICT architect
PURA	Informatiearchitect
Referentiearchitectuur educatieve contentketen	Domein manager Toegang Distributie (leermiddelen)
Referentiearchitectuur Jeugdketens	informatie- en applicatie architect
ROSA	stelselarchitect OCW
Standaarden informatievoorziening strafrechtketen	Enterprise architect
TARA	Informatiearchitect
Triple A	manager beheersorganisatie
VERA	Informatiemanager
VeRa	CIO en landelijk voorzitter (CIA)
WILMA	Architect

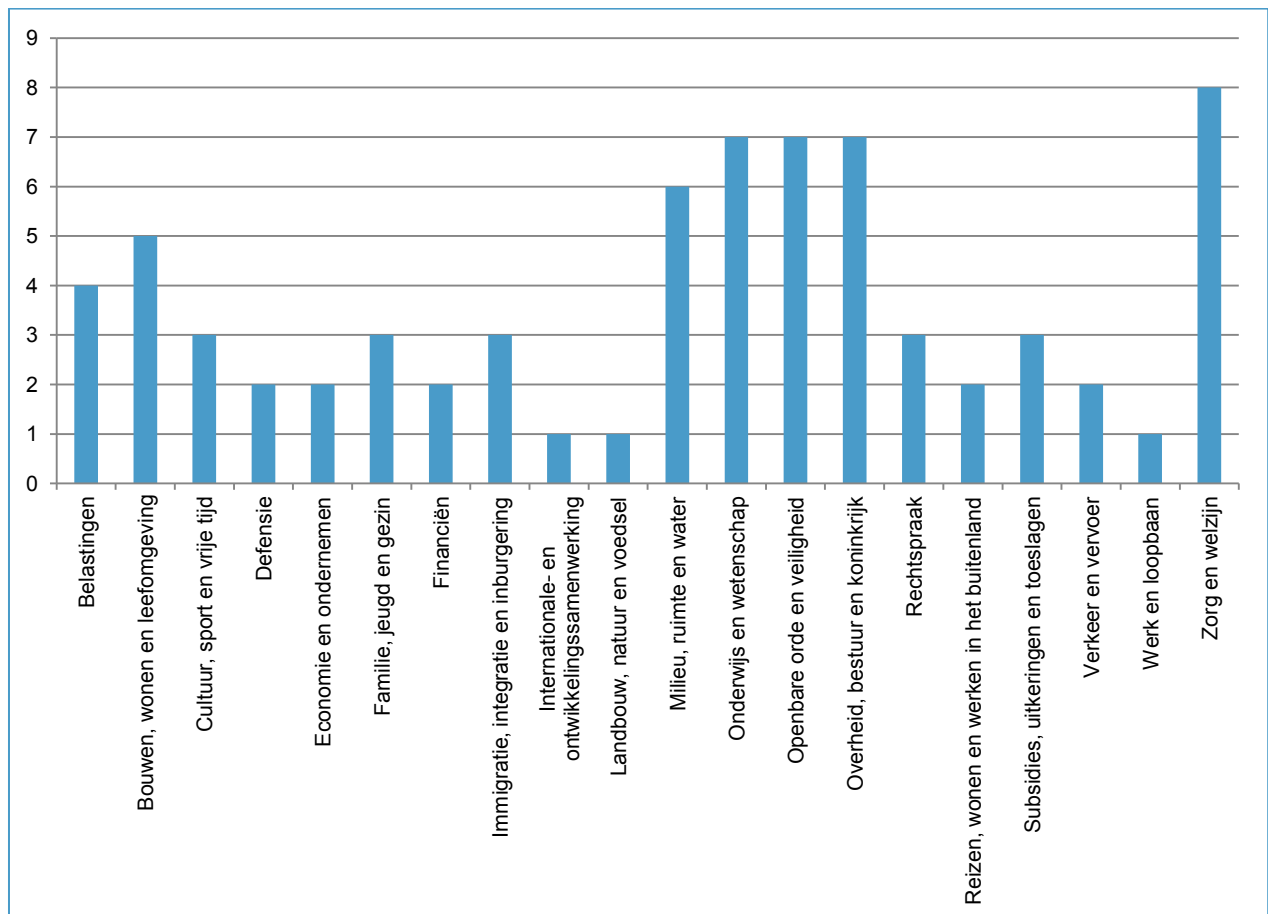
Resultaten onderzoek

De resultaten uit het onderzoek worden hieronder kort beschreven.

Indeling in Domeinen

NORA wil bezoekers snel duidelijk maken welke architecturen voor hun projecten relevant zijn. NORA koppelt het werkingsgebied van architecturen daarom aan publieke dienstverlening, een indeling van 20 onderwerpen die ook rijksoverheid.nl gebruikt. De domeinen die het best gedenkt zijn (7 of 8 architecturen die aan het domein raken) zijn Zorg en Welzijn, Onderwijs en Wetenschap Openbare orde en veiligheid en Overheid, bestuur en Koninkrijk. Een potentiële witte vlek zijn Internationale- en ontwikkelingssamenwerking, Landbouw, natuur en voedsel en Werk en loopbaan, die geen 'eigen' domeinarchitectuur kennen en slechts (deels) gedekt worden door de Enterprise Architectuur Rijk.

De indeling in domeinen is inmiddels verwerkt in de wiki NORAonline.nl.¹

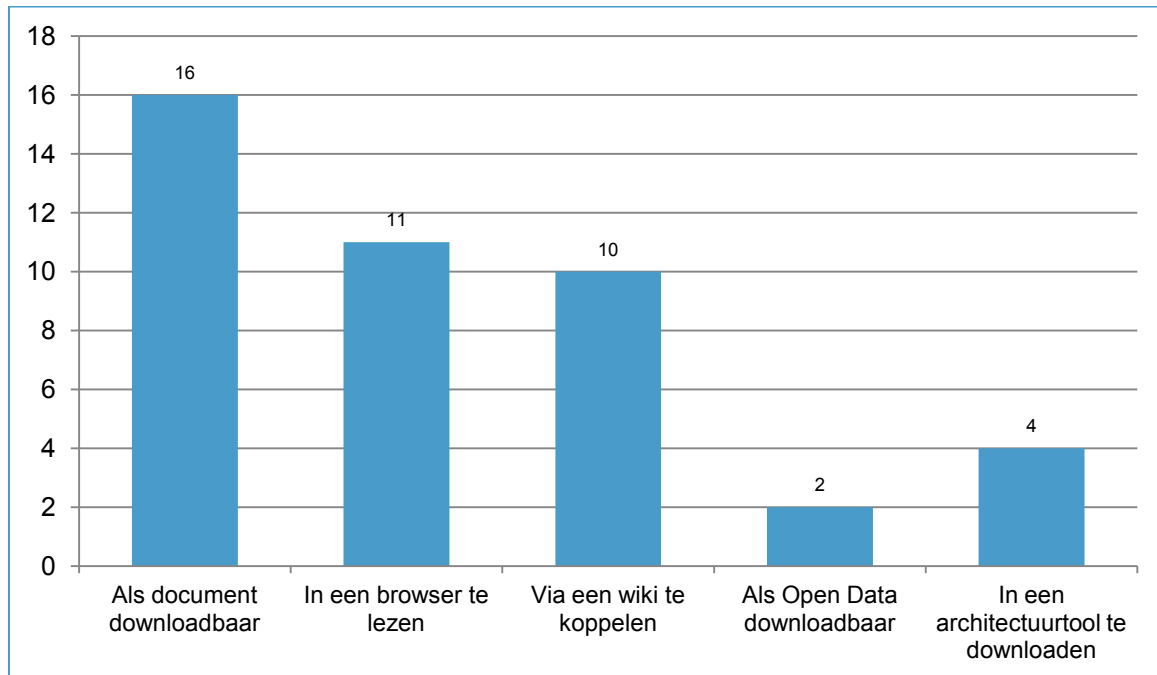
Figuur 1 Aantal relevante architecturen per domein

¹ http://noraonline.nl/wiki/Tabel_met_alle_dochters ; <http://noraonline.nl/wiki/Domeinen> ; individuele pagina's architecturen (dochter) en domeinen.

Ontsluiting en toegankelijkheid architectuurafspraken

De meeste architecten (16 van de 19) zijn publiek toegankelijk. Voor drie architecturen geldt dat de zij alleen toegankelijk zijn na inloggen (intranet, besloten groep et cetera).

De architectuurafspraken kunnen voornamelijk als document gedownload worden (16x), in een browser gelezen worden (11x) of via een wiki gekoppeld worden (10x). Het via Open Data (2x) of in een architectuurtool (4x) downloadbaar maken wordt naar verhouding minder vaak mogelijk gemaakt. Geen van de architecturen heeft bij deze vraag aangegeven dat de architectuurafspraken via RSS-feed te volgen of in een losstaande kennistool te vinden zijn.

Figuur 2 Mogelijkheden inzien en downloaden architecturen

Wijzigingen 2016

De meeste architecturen (13 van de 19) zullen in 2016 op dezelfde manieren ontsloten worden als in 2015. Vijf van de zes architecturen die wel wijzigingen voorzien willen een meer dynamische omgeving realiseren, waarin tussentijdse wijzigingen verwerkt worden zodat de online versie altijd actueel is.

Drie architecturen geven bovendien aan meer mogelijkheden te onderzoeken om de inhoud via architectuurtools te ontsluiten, bijvoorbeeld via de TOGAF-standaard voor uitwisseling van Archimate-modellen.

Eén van de architecturen zal zelf dusdanig wijzigen qua inhoud en scope dat de ontsluiting geheel opnieuw bekeken wordt.

Gebruik van architectuurafspraken als sturingsmiddel

Architectuurafspraken zijn een sturingsmiddel dat beleidsmakers kunnen gebruiken bij de vernieuwing van de informatievoorziening. We hebben respondenten gevraagd hoe beleidsmakers de architectuurafspraken gebruiken. De (open) antwoorden zijn als volgt samen te vatten:

1. Architectuurafspraken worden vooral bij nieuwe projecten/programma's gebruikt, bijvoorbeeld om te borgen dat projecten aansluiten op elkaar en op het beleid en om richting te geven aan de nieuwe (ICT-) organisatie. Toepassing bij beheer wordt maar één keer genoemd in de antwoorden, tegenover negen verwijzingen naar nieuwe ontwikkelingen en projecten/programma's.
2. De architecturen van bestuurslagen, domeinen en ketens dienen bovendien als referentie bij het opstellen van eigen (organisatie-)architecturen. Dit kan zowel om het in kaart brengen van de IST-situatie van processen en systemen gaan als de analyse van de gewenste SOLL-architectuur.
3. De afspraken vormen een referentie bij het beoordelen van business cases, aanbestedingen et cetera. Het belang van goede informatie-uitwisseling in ketens is steeds belangrijker voor bestuurders, waardoor standaardisatie veel aandacht krijgt. Compliancy aan architectuurafspraken in het eigen domein of de keten wordt hiermee een selling point in de communicatie van architecten met bestuurders over projecten.
4. Het sturingsmiddel van architectuurafspraken zou nog beter, breder en vaker kunnen worden toegepast. Zes architecturen noemen dit als zorgpunt of aandachtspunt waar ze aan werken. Architectuur zou beter kunnen landen bij bestuurders, architecten zoeken naar manieren om dat te bereiken. Genoemd is het inzetten van het CIO-Office, maar ook meer aandacht voor de manier waarop gecommuniceerd wordt over de afspraken.
5. Het is voor architecten ook niet altijd duidelijk in hoeverre de afspraken worden gebruikt door bestuurders, het is belangrijk om hier meer inzicht in te krijgen.
6. Tenslotte worden architectuurafspraken door bestuurders ook gebruikt als gremium om vraagstukken die de eigen organisatie overstijgen op de agenda te zetten en gezamenlijk aan te pakken. Genoemd zijn de afweging tussen regionale en landelijke ICT-voorzieningen, sectorspecifieke vraagstukken en het aansluiten op collectieve voorzieningen. Daarnaast is de zorg geuit dat werken onder architectuur complex wordt zodra een vraagstuk het eigen gebied of domein overstijgt.

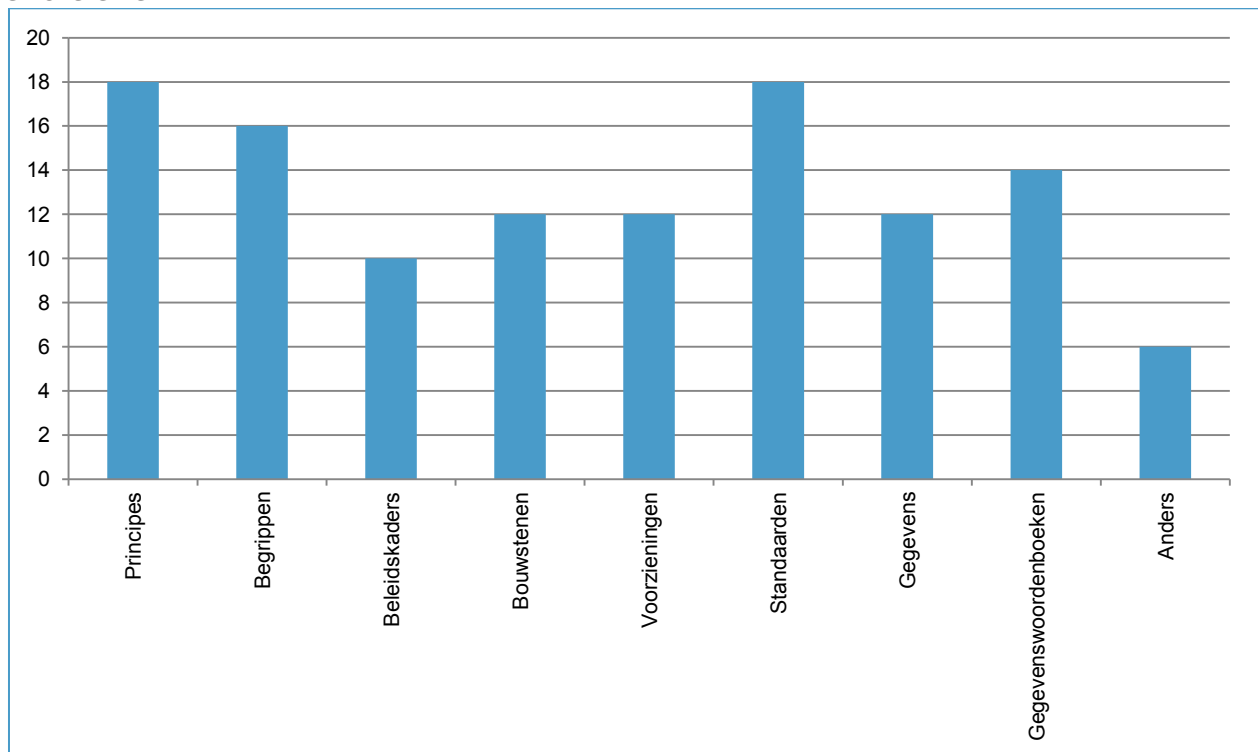
Borging toepassing van architectuurafspraken in projecten

Vernieuwing van informatievoorziening wordt concreet gemaakt in projecten. We vroegen de architecturen hoe de daadwerkelijke toepassing van architectuurafspraken in projecten geborgd wordt.

1. PSA's spelen een belangrijke rol in de borging (10 keer genoemd). De project-governance eist op de meeste plekken een PSA dat voldoet aan de bovenliggende architecturen. Toetsing van zo'n PSA is binnen organisaties wisselend belegd: architectuurboards, CIO-Offices, individuele architecten, ketenarchitecten et cetera.
2. Zodra het gaat om projecten die de eigen organisatie overstijgen is de borging moeilijker. Niet alle architecturen zijn bindend, vaste interne processen moeten in samenwerking met andere organisaties worden aangepast en de volwassenheid van de verschillende deelnemers verschilt. Vijf architecturen maken onderscheid in de mate van borging en maturity intern en extern
3. Borging ligt uiteindelijk vaak in handen van (project-)architecten, al dan niet gedelegeerd door opdrachtgever of taakorganisatie. Het is belangrijk dat die niet ieder voor zich werken maar verbonden zijn met elkaar en de architectuurafspraken. Dit kan door ze te betrekken bij de totstandkoming, deelname in netwerken, architectuurboards et cetera.
4. De borging is niet altijd zo goed als gehoopt. Vier architecturen geven aan dat er nog een hoop werk ligt om de volwassenheid te vergroten. Een belangrijke stap hierin is het vergroten van inzicht in de mate van compliance.

Gebruikte elementen

We vroegen de architecturen welke architectuurelementen ze gebruiken. Alle basiselementen van de NORA scoorden meer dan 50%. Dat is goed nieuws als we elementen met elkaar willen uitwisselen en overerven.

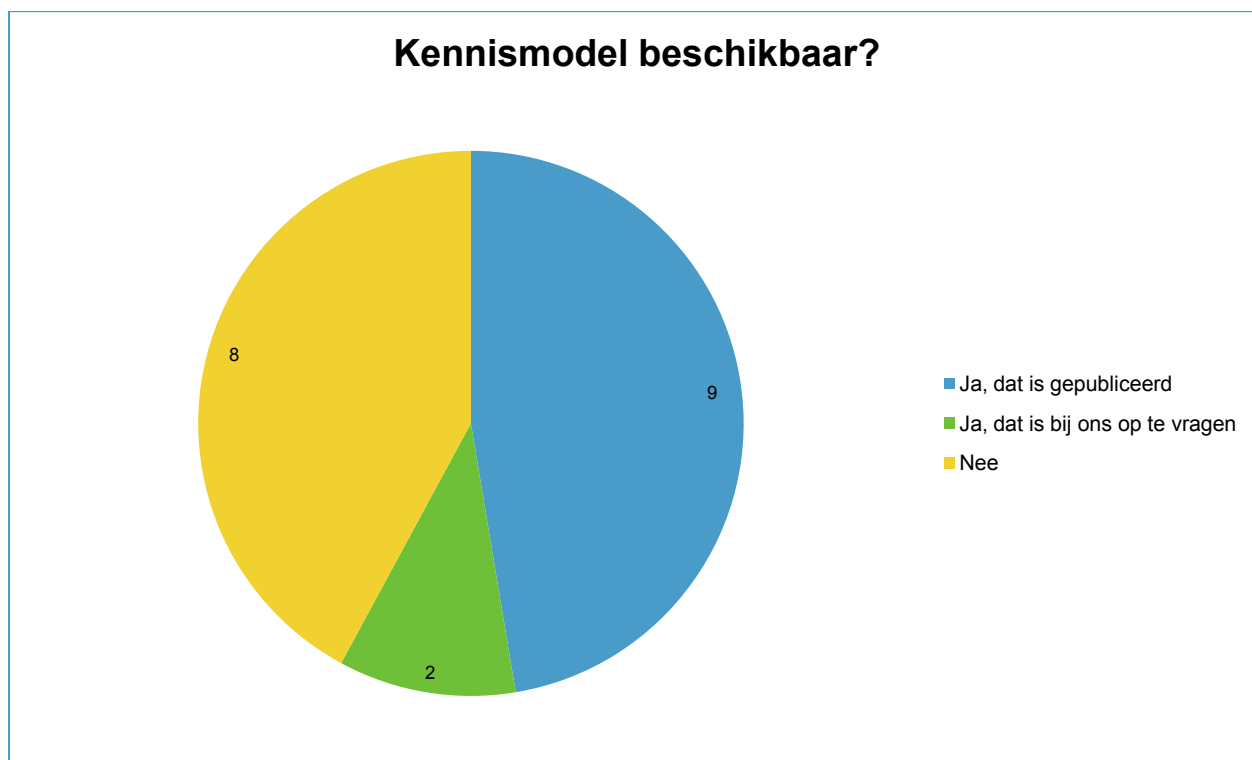
Figuur 3 Gebruikte elementen binnen architecturen

Elementen genoemd onder 'andere:'

- *Processen (3x genoemd, waaronder eenmaal Keten- en bedrijfsprocessen)*
- *Zeggenschap gegevens*
- *Privacy en beveiligingsnormen*
- *Diensten*
- *Functies*
- *Services*
- *Applicatiecomponenten*
- *Objecten*
- *Kernmodellen*
- *Thema's*
- *Richtlijnen*
- *Landschappen van huidige situatie*
- *Patronen voor ontwerp van functionaliteiten*
- *Referentiecomponenten (set van applicatiefuncties) als verbinding met feitelijke softwareproducten bedrijfsobjecten en bedrijfsfuncties.*

Kennismodel

De meerderheid van de architecturen (11) heeft een kennismodel dat de structuur weergeeft. Negen kennismodellen zijn publiek en twee zijn op te vragen.

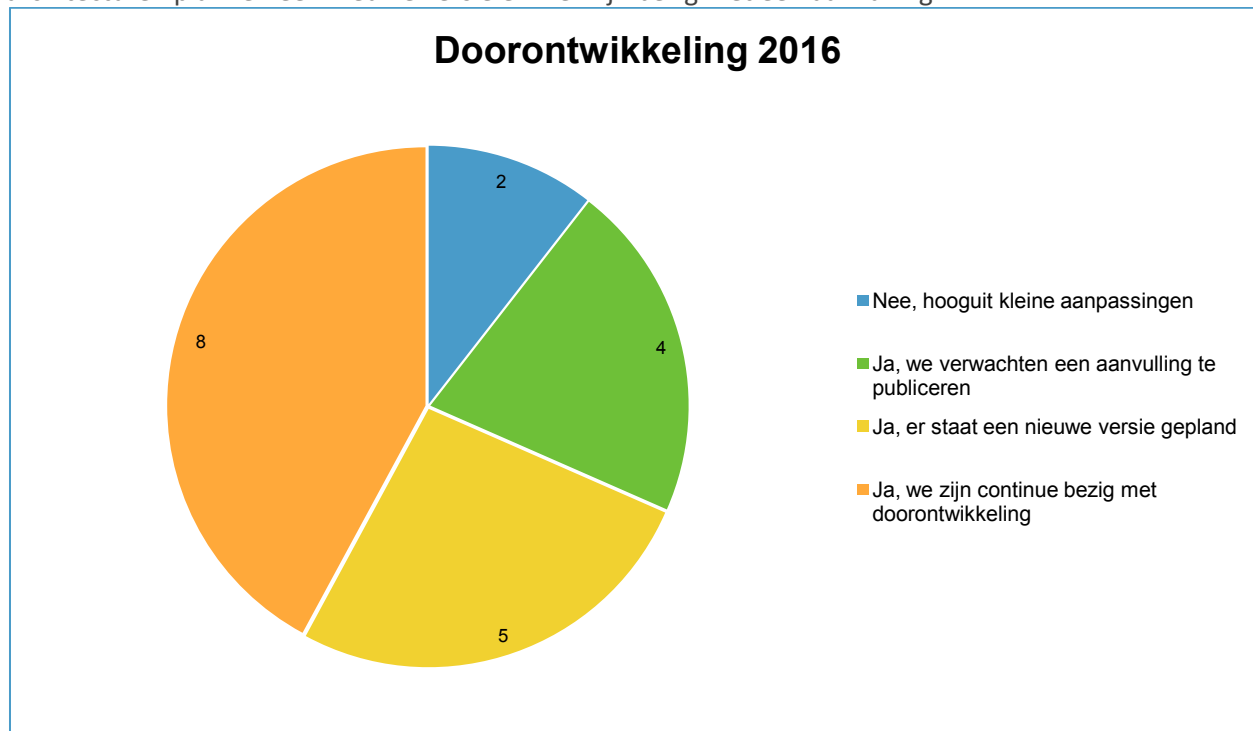

Figuur 4 Aanwezigheid kennismodel architecturen

(Door-) Ontwikkeling architectuurafspraken

Geplande doorontwikkeling 2016

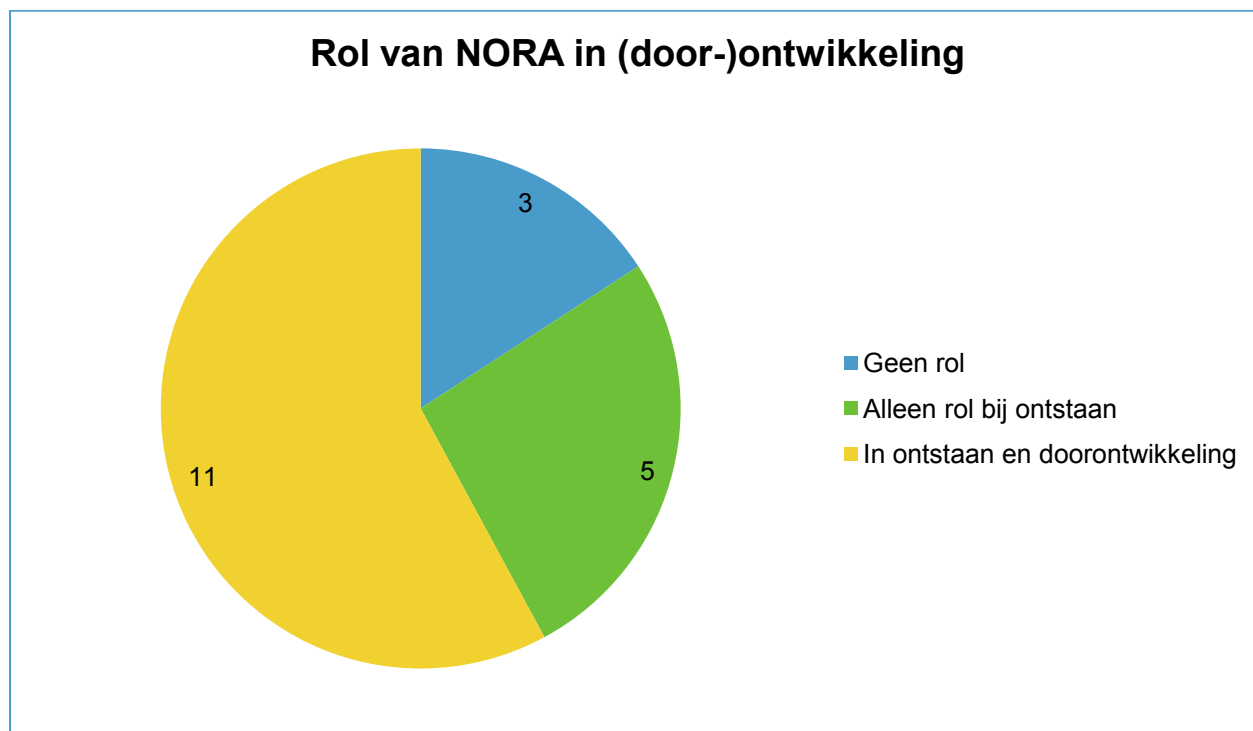
De architecturen uit de NORA-Familie zijn druk in ontwikkeling. 17 van de 19 gaven aan in 2016 veranderingen te verwachten in de architectuur. Acht hiervan zijn continu in doorontwikkeling, vijf architecturen plannen een nieuwe versie en vier zijn bezig met een aanvulling.

Figuur 5 Te verwachten veranderingen in de architecturen

Rol van NORA in (door-) ontwikkeling

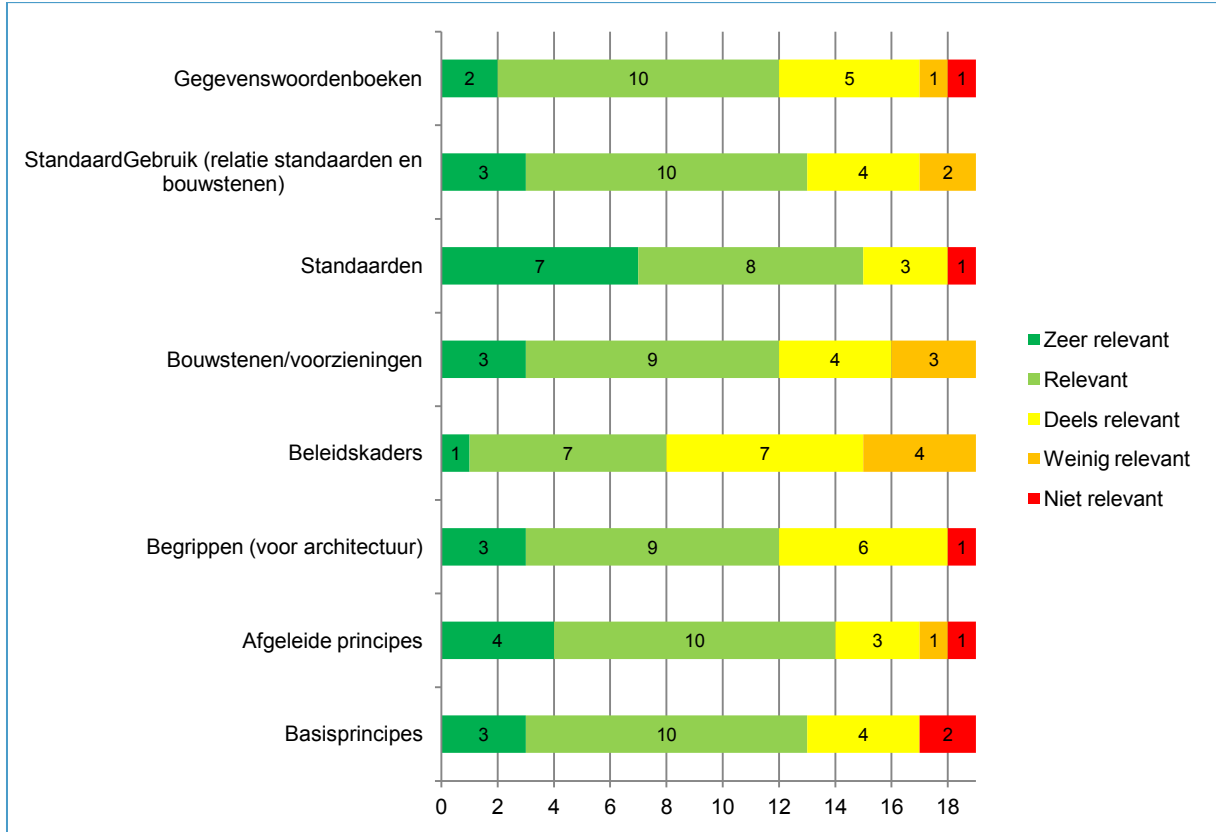
Bij slechts 3 van de 19 architecturen heeft de NORA (nog) geen rol gespeeld in de ontwikkeling en doorontwikkeling van de architectuur. Vijf architecturen hebben in de oorspronkelijke ontwikkeling NORA geraadpleegd, maar dit daarna niet meer gedaan. Door 11 architecturen wordt bij elke nieuwe versie de dan geldende NORA geraadpleegd. Van deze 11 architecturen verwijzen er 4 in de tekst naar noraonline.nl voor de meest recente informatie.

Figuur 6 Rol van NORA in (door-) ontwikkeling

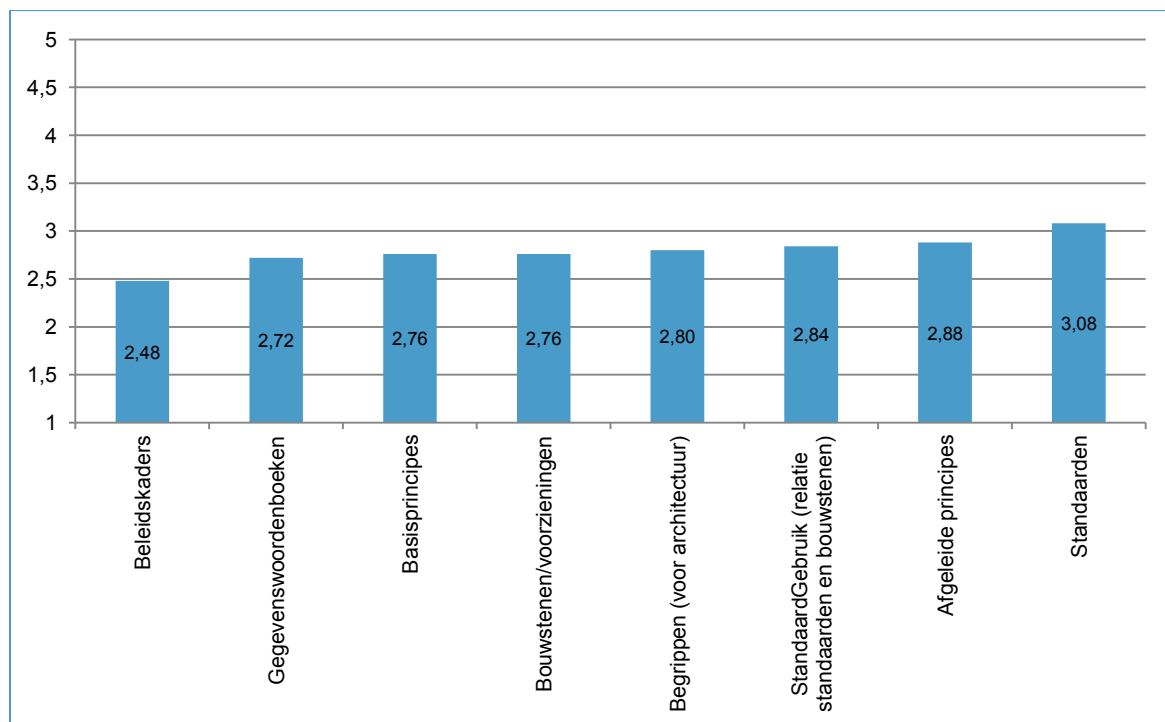
Relevantie NORA-architectuuronderdelen voor de architecturen

We vroegen de respondenten weer te geven hoe relevant ze de diverse architectuurelementen van de NORA vonden. Alle genoemde onderdelen scoorden hierop hoog: een meerderheid van de architecturen geeft aan ze deels relevant, relevant of zeer relevant te vinden. Het laagst scoren de beleidskaders, maar 1 keer zeer relevant en 7 relevant.

Figuur 7 Relevantie NORA-architectuurelementen

In onderstaande figuur (8) zijn de gegeven antwoorden op de vraag 'In welke mate zijn de volgende NORA-architectuuronderdelen voor jullie architectuur relevant?' omgezet naar een score van 1 (niet relevant) t/m 5 (zeer relevant). Vervolgens is er per architectuuronderdeel een gemiddelde berekend.

Figuur 8 Gemiddelde scores relevantie NORA-architectuuronderdelen

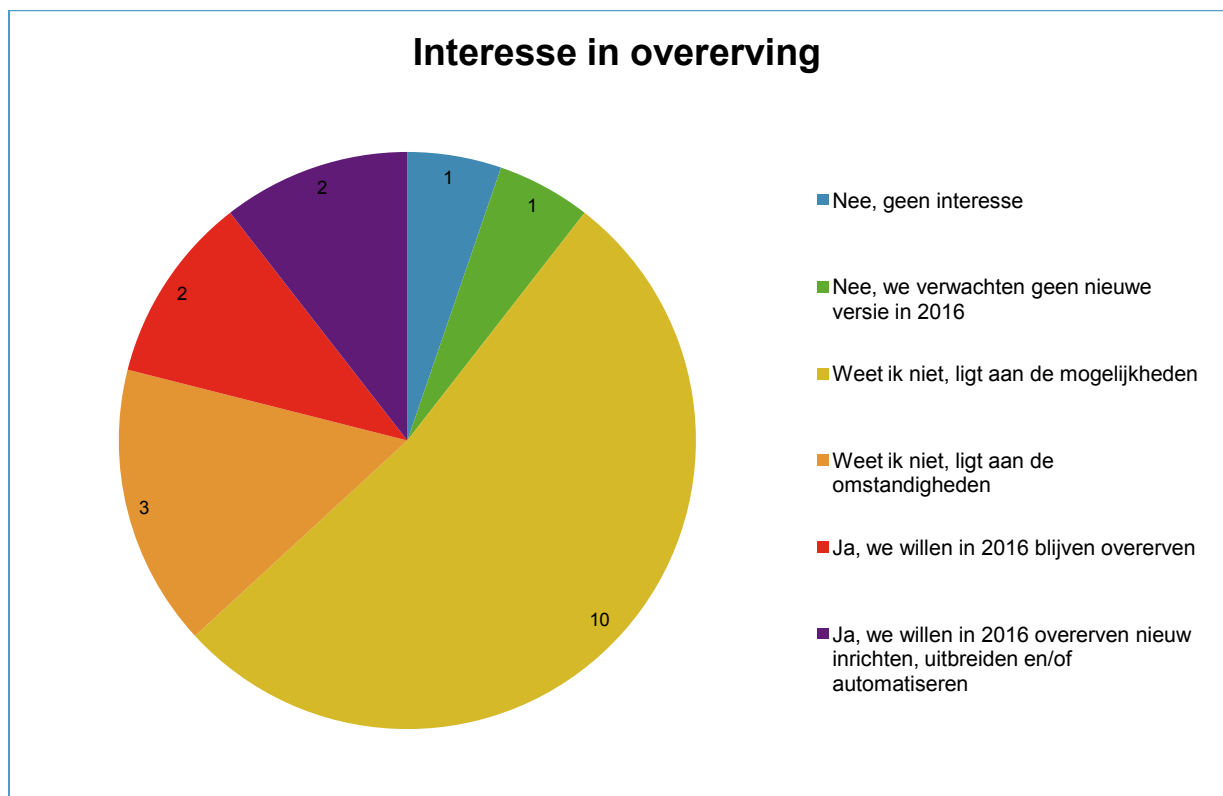
Overerving NORA-architectuurelementen

Ondersteuning vanuit NORA

Nora onderzoekt hoe zij architecturen het beste kunnen ondersteunen bij het realiseren van (semi-)automatische overerving (bijv. door het aanbieden van RSS-feeds, advies en ondersteuning bij technische inrichting etc.). Achttien architecturen hebben aangegeven interesse te hebben in een dergelijke ondersteuning van NORA.

Interesse in overerving

Dit houdt niet per se in dat ze ook zullen gaan overerven: dertien architecturen weten nog niet zeker of ze interesse hebben. Dit wordt voor de meesten (10) bepaald door de mogelijkheden en voor de rest (3) aan externe omstandigheden. Van de architecturen die al wel hun standpunt hebben bepaald willen er twee doorgaan met overerven en nog eens twee overerven nieuw inrichten, uitbreiden of automatiseren. De resterende twee architecturen hebben, in ieder geval in 2016, geen interesse in overerven.

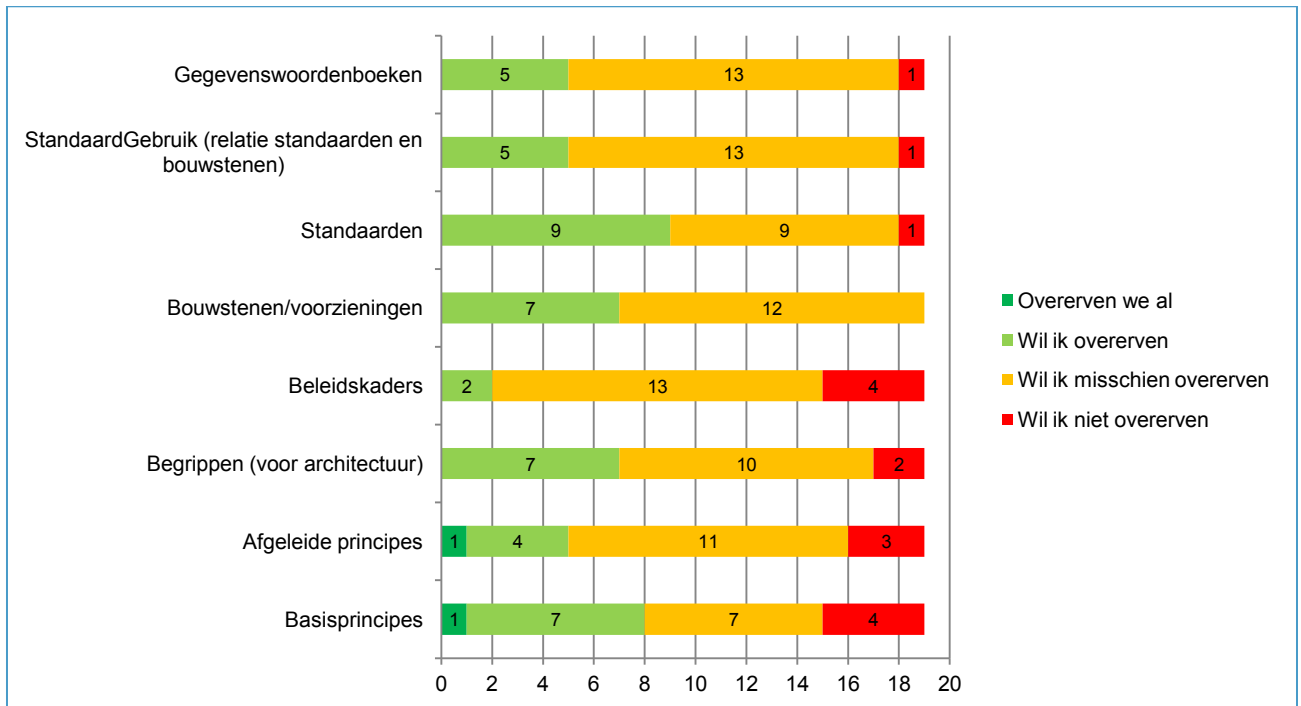

Figuur 9 Interesse in overerving NORA-architectuurelementen

Interesse overerving specifieke onderdelen

Bij overerving kiest een architectuur altijd zelf wat men wel en niet overerft. Aan de 19 architecturen is gevraagd welke NORA-onderdelen zij overwegen te overerven.

De meeste belangstelling is er voor overerving van (delen van) de Standaarden, gevolgd door de Basisprincipes, Architectuurbegrippen en Bouwstenen/voorzieningen. De minste belangstelling is er voor de Beleidskaders, die immers per domein wisselen.

Figuur 10 Wensen overerven NORA-onderdelen

Wensen voor ondersteuning

Per domein leven er andere wensen voor ondersteuning vanuit de NORA. Een aantal wensen is echter vaker genoemd:

- Een beter overzicht van de GDI-bouwstenen en hun onderlinge relaties in een landschap, waarbij ook de totale samenhang van de onderdelen, doelen en toepassing binnen de overheid duidelijk is. Nu is het vaak nog lastig om aansluiting te vinden en snel de voordelen te benutten, zonder met de eigen programma's vertraging op te lopen.
- Delen en opbouwen van kennis over semantiek, digitale gegevensboeken en de link met bijvoorbeeld open linked data. In bepaalde domeinen speelt deze thematiek sterk, waarbij het overnemen van een goed werkende aanpak meer waarde zou kunnen hebben dan inhoudelijk hergebruik van NORA-materiaal.
- Bewustzijn van en ondersteuning bij het samenkomen van verschillende architecturen: ketens zoals de jeugdketens raken aan verschillende domeinen en architecturen, door de decentralisaties worden de gemeenten spelers in steeds meer verschillende domeinen. Op steeds meer plekken zie je ook dat private partijen te maken krijgen met publieke architectuurafspraken en publieke partijen met private afspraken.
- Toepassing van architectuur in de praktijk, zorgen dat werken onder architectuur zijn nut bewijst en het delen van kennis zijn speerpunten voor de NORA, niet het verder definiëren van architectuurprincipes of kennismodellen. Dat moet dan ook voorop staan bij het bepalen van acties voor ondersteuning, overerving en doorontwikkeling: hoe ondersteunen we de architecten in de domeinen het snelste en zorgen we dat de kennis die daar wordt opgebouwd weer terug vloeit naar de andere domeinen?